

NAUDINGOS NUORODOS IR INFORMACIJA

Į(SI)DARBINIMO FORMOS

Darbo rinkoje egzistuoja įvairios į(si)darbinimo formos, todėl jaunam žmogui lengva pasimesti ir susipainioti tarp terminų ir įdarbinimo formų. Todėl pirmasis žingsnis darbo paieškos procese – įsidarbinimo galimybių bei formų tyrinėjimas.

Pagrindinės į(si)darbinimo formos gali būti tokios:

- ✓ įdarbinimas pagal darbo sutartį
- ✓ įdarbinimas subsidijuojant
- ✓ įdarbinimas pagal autorinę sutartį
- ✓ individuali veikla pagal pažymą
- ✓ individuali veikla pagal verslo liudijimą

ĮDARBINIMAS PAGAL DARBO SUTARTĮ

LR Darbo kodekso (įsigaliojusio 2017-07-01) II dalyje „Individualieji darbo santykiai“ yra reglamentuojama darbo sutarties šalys ir jų bendrosios pareigos, darbo sutarties sąvoka ir darbo sutarties sąlygos, darbo sutarties sudarymas, vykdymas, pasibaigimas, darbo sutarčių rūšys, darbo santykių ypatumai, darbo ir poilsio laikas, darbo užmokestis, žalos atlyginimas, darbuotojų sauga ir sveikata.

Darbo sutarties sąvoka apibrėžiama LR Darbo kodekso 32 straipsnyje. Jame sakoma, kad **darbo sutartis** yra darbuotojo ir darbdavio susitarimas, pagal kurį darbuotojas įsipareigoja būdamas pavaldus darbdaviui ir jo naudai atlikti darbo funkciją, o darbdavys įsipareigoja už tai mokėti darbo užmokestį.

Sudarant darbo sutartį, darbuotojas ir darbdavys gali derėtis, sukurti savo sąlygas, kurios būtų priimtinos abiem pusėms. **Darbo sutarties sąlygos yra būtiniosios ir papildomos.**

- ✓ **Būtiniosios darbo sutarties sąlygos** – sąlygos (darbo funkcija, darbo apmokėjimo sąlygos ir darbovietė), dėl kurių susitarus laikoma, kad darbo sutartis yra sudaryta.
- ✓ **Papildomos darbo sutarties sąlygos** – darbo sutarties šalių susitarimu nustatomos darbo sąlygos, kurios sukonkretina darbo teisės normas arba įtvirtina joms neprieštaraujantį darbo sutarties šalių susitarimą dėl darbo. Šių sąlygų neprivaloma sulygti darbo sutartimi, tačiau jos tampa darbo sutarties šalims privalomos, kai dėl jų susitariama. Papildomose darbo sąlygose gali būti aptariami susitarimai dėl papildomo darbo, išbandymo laikotarpio, mokymo išlaidų atlyginimo, nekonkuravimo, konfidencialios informacijos apsaugos, dėl ne viso darbo laiko (LR Darbo kodekso II dalies II skyriaus antrasis skirsnis).

Darbo sutartis turi būti sudaroma raštu pagal pavyzdinę formą. Rašytinė darbo sutartis sudaroma dviem egzemplioriais. Darbo sutartį pasirašo darbdavys arba jo įgaliotas asmuo ir darbuotojas. Vienas pasirašytas darbo sutarties egzempliorius įteikiamas darbuotojui, kitas lieka darbdaviui.

Darbuotojas privalo pradėti dirbti kitą po darbo sutarties sudarymo dieną, jeigu šalys nesutarė kitaip.

Darbo sutartis pasibaigia:

- ✓ nutraukus darbo sutartį šalių susitarimu;
- ✓ nutraukus darbo sutartį vienos iš šalių iniciatyva;
- ✓ nutraukus darbo sutartį darbdavio valia;
- ✓ nutraukus darbo sutartį nesant šalių valios;
- ✓ mirus darbo sutarties šaliai – fiziniam asmeniui;
- ✓ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka, kai neįmanoma nustatyti darbdavio – fizinio asmens ar darbdavio atstovų buvimo vietos;
- ✓ kitais LR Darbo kodekse ir kituose įstatymuose nustatytais pagrindais.

Darbo sutarčių rūšys yra šios:

- ✓ neterminuota darbo sutartis;
- ✓ terminuota darbo sutartis;
- ✓ laikinojo darbo sutartis;
- ✓ pameistrystės darbo sutartis;

- ✓ projektinio darbo sutartis;
- ✓ darbo vietos dalijimosi darbo sutartis;
- ✓ darbo keliems darbdaviams sutartis;
- ✓ sezoninio darbo sutartis.

Jeigu darbo sutarties šalys nesutaria dėl darbo sutarties rūšies, laikoma, kad sudaryta neterminuota darbo sutartis.

Terminuota darbo sutartis – darbo sutartis, sudaroma tam tikram laikui arba tam tikrų darbų atlikimo laikui.

Laikinojo darbo sutartis – darbuotojo (toliau – laikinasis darbuotojas) ir darbdavio (toliau – laikinojo įdarbinimo įmonė) susitarimas, pagal kurį laikinasis darbuotojas įsipareigoja tam tikrą laiką atlikti darbo veiklą laikinojo įdarbinimo įmonės nurodyto asmens (toliau – laikinojo darbo naudotojas) naudai ir jam būdamas pavaldus, o laikinojo įdarbinimo įmonė įsipareigoja už tai atlyginti.

Pameistrystės darbo sutartis sudaroma priimant į darbą asmenį, siekiantį darbo vietoje įgyti profesijai reikalingą kvalifikaciją ar kompetencijų pameistrystės mokymo organizavimo forma (toliau – pameistrystė).

Projektinio darbo sutartis yra terminuota darbo sutartis, kuria darbuotojas įsipareigoja atlikti savo darbo funkciją konkrečiam projekto rezultatui pasiekti dirbdamas savo nustatytu darbo laiko režimu darbo vietoje arba už darbo vietės ribų, o darbdavys įsipareigoja už tai sumokėti sulgytą atlyginimą.

Darbo vietos dalijimosi darbo sutarties sąvoka

1. Du darbuotojai gali susitarti su darbdaviu dėl vienos darbo vietos dalijimosi, neviršydami vienam darbuotojui nustatytos maksimaliosios darbo laiko normos.
2. Abiejų darbuotojų darbo sutartyse turi būti nurodyta tokios darbo sutarties rūšis, kito darbuotojo tapatybė ir jo kontaktiniai duomenys, darbuotojo darbo laiko norma (darbo valandų per savaitę skaičius). Laikoma, kad abiejų darbuotojų darbo laiko norma vienoda, jeigu sutartyse nenustatyta kitaip.

Darbo keliems darbdaviams sutarties sąvoka

1. Su darbuotoju sudaromoje darbo sutartyje vietoj vieno darbdavio gali būti nurodyti du ar daugiau darbdavių tai pačiai darbo funkcijai atlikti.
2. Kiekvienas darbdavys, atsižvelgdamas į jiems skirtą darbuotojo laiką, turi teisę darbuotojo atžvilgiu įgyvendinti darbdavio teises ir privalo vykdyti darbdavio pareigas, užtikrinti šio kodekso ir kitų darbo teisės normų taikymą.

Sezoninio darbo sutartis sudaroma sezoniniams darbams atlikti. Sezoniniais darbais vadinami darbai, kurie dėl gamtinių ir klimato sąlygų dirbami ne visus metus, o tam tikrais periodais (sezonais), ne ilgesniais kaip aštuoni mėnesiai vienas po kito einančių dvylikos mėnesių laikotarpiu, ir yra įtraukti į sezoninių darbų sąrašą.

Visa informacija apie darbo santykius pagal darbo sutartį Lietuvos Respublikos Darbo kodekse <https://www.infolex.lt/ta/368200>

Naudingos nuorodos

- ✓ <http://www.darbosutartis.lt/> - Apie darbo teisę suprantamai. Konsultacijos darbo santykių srityje.
- ✓ <http://www.dskonsultacijos.lt/pages/informacija/darbo-sutartis.php> - Apie darbo sutartį ir su ja susiję klausimai
- ✓ <https://www.vdi.lt/> - Valstybinės darbo inspekcijos internetinė svetainė
- ✓ <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/darbo-rinka-uzimtumas> - Apie darbo rinką ir užimtumą

ĮDARBINIMAS SUBSIDIJUOJANT

Įdarbinimu subsidijuojant siekiama padėti įsitvirtinti darbo rinkoje papildomai remiamiems bedarbiams ir įspėtiems apie atleidimą iš darbo darbuotojams, mokant darbdaviams subsidijas darbo užmokesčiui. Įdarbinimas subsidijuojant paprastai vykdomas sudarant su darbuotoju darbo sutartį.

Įdarbinimas subsidijuojant, (reglamentuojama LR Užimtumo įstatyme), kurio tikslas yra įdarbinti Užimtumo

tarnybos siūstą asmenį negražintinai kompensuojant darbdaviui dalį šio asmens darbo užmokesčio išlaidų, organizuojamas siekiant:

- ✓ šio įstatymo 25 straipsnio 3–10 punktuose nurodytiems bedarbiams padėti įsitvirtinti darbo rinkoje arba įsidarbinti;
- ✓ šio įstatymo 25 straipsnio 1 punkte nurodytiems asmenims, kurie registruoti Užimtumo tarnyboje kaip nedarbingi, ir šio įstatymo 25 straipsnio 2 punkte nurodytiems bedarbiams sudaryti specialias sąlygas išlikti darbo rinkoje.

Subsidijos darbo užmokesčiui, mokamos darbdaviams įdarbinant šio straipsnio 1 dalyje nurodytus asmenis, dydis apskaičiuojamas vadovaujantis šio įstatymo 41 straipsnio 2 dalies nuostatomis.

Subsidija darbo užmokesčiui mokama:

- ✓ iki 6 mėnesių, kai darbo sutartis sudaroma su asmenimis, nurodytais šio įstatymo 25 straipsnio 3–9 punktuose;
- ✓ iki 24 mėnesių, kai darbo sutartis sudaroma su asmenimis, nurodytais šio įstatymo 25 straipsnio 2 ir 10 punktuose;
- ✓ neterminuotai per visą darbo laikotarpį, kai įdarbinami asmenys, nurodyti šio įstatymo 25 straipsnio 1 punkte.

Naudingos nuorodos

- ✓ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b9ca8ad03de611e68f278e2f1841c088/asr> - LR Užimtumo įstatymas

ĮDARBINIMAS PAGAL AUTORINĘ SUTARTĮ

Autorinė sutartis nuo darbo sutarties skiriasi tuo, kad asmuo dirbantis pagal darbo sutartį paklūsta darbovietėje nustatyta tvarkai – darbuotojas su darbdaviu susitaria, kad darbuotojas įsipareigoja dirbti tam tikros profesijos, specialybės darbą pagal nustatytas darbovietėje tvarkas. Pagal autorinę sutartį susitariama dėl darbo atlikimo ir perdavimo kitai šaliai, darbo vieta, būdas pasirenkamas paties autoriaus.

Autorinė sutartis yra vienkartinė atlikti tam tikram darbui. Autoriui yra sumokama už atliktą darbą.

LR Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 39 straipsnis sako, kad pagal autorinę sutartį viena šalis (autorius ar jo teisių turėtojas) perduoda arba suteikia autorių turtines teises į literatūros, mokslo ar meno kūrinį arba įsipareigoja sukurti sutartyje nurodytą kūrinį ir perduoti ar suteikti autorių turtines teises į jį kitai šaliai (teisių perėmėjui ar licenciatui), o kita šalis įsipareigoja naudoti kūrinį arba pradėti juo naudotis sutartyje nustatytais sąlygomis ir sumokėti nustatytą autorinį atlyginimą, jeigu sutartyje nenustatyta kitaip.

Pagal tą patį įstatymą autorių teisių objektai – originalūs literatūros, mokslo ir meno kūriniai, kurie yra kokios nors objektyvia forma išreikštas kūrybinės veiklos rezultatas. Taigi įdarbinimas pagal autorinę sutartį gali būti tik kokio nors originalaus kūrinio kūrimas ir jo perdavimas užsakovui.

Naudingos nuorodos

- ✓ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.207019> - LR Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas
- ✓ <https://www.geekypeak.com/lt/autoriniu-sutarciau-skaiciuokle-2019/> - Autorinių sutarčių skaičiuoklė

INDIVIDUALI VEIKLA

Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatyme yra įtvirtinta viena iš gyventojų pajamų rūšių – individualios veiklos pajamos.

Pagal GPMĮ 2 straipsnio 7 dalį **individuali veikla suprantama kaip gyventojų vykdoma savarankiška veikla, kuria versdamasis gyventojas siekia gauti pajamų ar kitokios ekonominės naudos per tęstinį laikotarpį.** Tai gali būti savarankiška bet kokio pobūdžio komercinė arba gamybinė veikla, įskaitant tą, kuria verčiamasi turint verslo liudijimą; savarankiška kūryba, profesinė ir kita panašaus pobūdžio savarankiška veikla, įskaitant tą, kuria verčiamasi turint verslo liudijimą; savarankiška sporto veikla; savarankiška atlikėjo veikla.

Gyventojas individualią veiklą gali vykdyti arba nustatyta tvarka įregistravęs individualią veiklą (toliau – **individuali veikla pagal pažymą**), arba **įsigyti verslo liudijimą** iš anksto sumokėdamas fiksuoto dydžio pajamų mokestį nuo pajamų, gautų iš tokios individualios veiklos.

INDIVIDUALI VEIKLA PAGAL PAŽYMĄ	INDIVIDUALI VEIKLA PAGAL VERSLO LIUDIJIMĄ
<p>Individualios veiklos pažyma – tai dokumentas, kuris patvirtina, kad asmuo yra įregistravęs vykdomą veiklą savo gyvenamosios vietos Valstybinėje mokesčių inspekcijoje (VMI) ir gali verstis pažymoje nurodyta veikla.</p> <p>Prašymą dėl pažymos išdavimo reikia pateikti ne vėliau kaip veiklos vykdymo pradžios dieną. Prašymą galima pateikti elektroniniu būdu per Mano VMI paskyrą, taip pat nuvykus į VMI skyrių arba paštu. Nusprendus nutraukti vykdomą veiklą, reikia pateikti VMI prašymą, ne vėliau kaip per 5 darbo dienas po veiklos nutraukimo dienos.</p> <p>Pagal išduodamą pažymą galima vykdyti bet kokio pobūdžio veiklą, išskyrus tam tikrus atvejus, kai yra privaloma įsteigti įmonę arba turėti leidimą, suteikiantį teisę verstis tos rūšies veikla. Jeigu teisės aktai nedraudžia gyventojui kaip fiziniam asmeniui (nejsteigus juridinio asmens) vykdyti tam tikros ekonominės veiklos, tai jis tą veiklą gali vykdyti, nors jai ir reikalinga licencija ar bet koks kitas leidimas.</p> <p>Asmuo, vykdamas individualią veiklą pagal pažymą, turi pildyti pajamų-išlaidų apskaitos žurnalą, taip pat prekių ar paslaugų pirkėjams privalo išduoti vieną iš apskaitos dokumentų: sąskaitą faktūrą, PVM sąskaitą faktūrą arba kasos aparato kvitą.</p> <p>Pagrindiniai mokesčiai vykdant individualią veiklą 2019 m.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Gyventojų pajamų mokestis (GPM) – 15% (nuo gautų (uždirbtų) individualios veiklos pajamų mokėtinas GPM apskaičiuojamas atskaičius pajamų mokesčio kreditą); ✓ Privalomojo sveikatos draudimo (PSD) tarifas – 6,98 proc. Jis skaičiuojamas nuo pajamų, nuo kurių skaičiuojamos socialinio draudimo įmokos, t.y. nuo 90 proc. apmokestinamųjų pajamų (neatėmus VSD ir 	<p>Verslo liudijimas – tai dokumentas, kuris patvirtina, kad asmuo yra sumokėjęs fiksuoto dydžio pajamų mokestį (nepriklausantį nuo gaunamų pajamų) ir gali verstis tam tikra veikla.</p> <p>Pajamų mokesčio dydį nustato savivaldybės, o Verslo liudijimo skaičiuoklėje galite susiskaičiuoti, kiek kainuotų verslo liudijimas konkrečiai veiklai. Svarbu tai, kad pagal verslo liudijimą galima verstis tik tam tikromis individualios veiklos rūšimis (veiklų klasifikatorius). Norėdami įsitikinti, ar Jūsų planuojama veikla galima su verslo liudijimu, Jums reikia žinoti Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus (EVRK) kodą, kurį galite rasti čia arba skambinti į Lietuvos statistikos departamentą. Informaciją, ar Jūsų planuojama veikla galima su verslo liudijimu, pagal EVRK kodą Jums suteiks Valstybinė mokesčių inspekcija tel. 1882.</p> <p>Dėl Verslo liudijimo išdavimo reikia kreiptis į asmens gyvenamosios vietos valstybinę mokesčių inspekciją (VMI) arba elektroniniu būdu per portalą Mano VMI. Verslo liudijimas gali būti išduodamas asmens pageidaujama laikotarpiui, bet ne ilgiau kaip 1 kalendoriniams metams ir ne trumpiau kaip 5 dienoms, išskyrus prekybos verslo liudijimus (prekybos verslo liudijimai gali būti išduodami 1 ar kelioms dienoms, arba ilgesniam laikotarpiui, tačiau negali viršyti 1 kalendorinių metų).</p> <p>Įsigijus verslo liudijimą veiklos apskaita yra itin paprasta. Asmenys, kurie veiklos pajamoms apskaityti nenaudoja kasos aparato, turi pildyti pajamų-išlaidų apskaitos žurnalą. Esant pirkėjo pageidavimui, privaloma išrašyti pirkimo-pardavimo kvitus.</p> <p>Pagrindiniai mokesčiai turintiems verslo liudijimą:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Gyventojų pajamų mokestis (GPM) yra fiksuotas ir priklauso nuo pasirinktos

PSD įmokų) sumos. Individualią veiklą vykdančias asmenys kiekvieną mėnesį iki einamojo mėnesio paskutinės dienos turi sumokėti 6,98 proc. dydžio PSD įmokas nuo minimalios mėnesinės algos. (Pvz.: MMA 2019 m. yra 555 Eur, taigi PSD įmokos dydis yra 38,74 Eur (555 Eur x 6,98 proc.)).

✓ **Valstybinio socialinio draudimo (VSD) tarifai:**

- **12,52 proc.**;
- **14,32 proc** jei asmuo kaupia pensijai papildomai 1,8 proc.;
- **15,52 proc.** jei asmuo kaupia pensijai papildomai 3 proc.;

Įmokos „Sodrai“ mokamos nuo 90 proc. individualios veiklos apmokestinamų pajamų (neatėmus VSD ir PSD įmokų) sumos. Įmokos negali viršyti nustatytų ribų. Daugiau informacijos - [Sodros tinklapyje](#).

✓ **Pridėtinės vertės mokesčio (PVM) tarifas – 21%.** Reikia mokėti kai atlygis už vykdančią ekonominę veiklą šalies teritorijoje patiektas prekes ir (arba) suteiktas paslaugas per metus (per paskutinius 12 mėnesių) viršija 45 000 Eur.

Plačiau apie individualią veiklą pagal pažymą <http://www.vmi.lt/cms/vykdantiems-individualia-veikla.jsessionid=858EEF7387C0975D9080FE1F1DAD45D6>

veiklos

✓ **Privalomojo sveikatos draudimo (PSD) tarifas – 6,98%** nuo MMA kas mėn. (2019 m. - 38,74 Eur). Tam tikrais atvejais 6,98 proc. dydžio PSD įmokas nuo MMA galima mokėti 1 kartą per metus. Daugiau informacijos - [Sodros tinklapyje](#).

✓ **Valstybinio socialinio draudimo (VSD) įmokos dydis** priklauso nuo verslo liudijimo galiojimo laiko. Jei verslo liudijimas galioja mėnesį, nuo pirmos iki paskutinės jo dienos, tuomet mokamas standartinis mėnesinis įmokos dydis:

- **48,40 Eur (8,72 proc.** nuo MMA);
- **58,39 Eur (10,52 proc.** nuo MMA, jei asmuo dalyvauja pensijų kaupime, mokėdamas 1,8 proc.);
- **65,05 Eur (11,72 proc.** nuo MMA, jei asmuo dalyvauja pensijų kaupime, mokėdamas 3 proc.).

Jei verslo liudijimas galioja ilgiau ar trumpiau nei mėnesį, socialinio draudimo įmokos apskaičiuojamos proporcingai verslo liudijimo galiojimo laikotarpiui.

✓ **Pridėtinės vertės mokesčio (PVM) tarifas – 21%.** Jį mokėti reikia, jeigu per paskutinius 12 mėnesių bendra už šalies teritorijoje parduotas prekes ir/ar suteiktas paslaugas gauta ar gautina atlygio suma buvo didesnė kaip 45000 eurų.

Plačiau apie individualią veiklą pagal verslo liudijimą http://www.vmi.lt/cms/web/kmdb/1.4.10.2#Scroll_0

Naudingos nuorodos

- ✓ <http://www.vmi.lt/cms/verslo-pradzia-nesteigiant-imonas> - Verslo liudijimo ir individualios veiklos pažymos palyginimas
- ✓ <http://www.vmi.lt/cms/gyventojams-bendrai?accessibility=false&lang=lt> – Bendra informacija gyventojams
- ✓ <https://www.sodra.lt/lt/situacijos/informacija-draudejams/dirbu-savarankiskai> - Informacija dirbantiems savarankiškai